

Demografski trendovi i mogući utjecaj na gospodarski razvoj u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Porobija, Tomislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:040216>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-02**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**DEMOGRAFSKI TRENDOVI I MOGUĆI UTJECAJ NA
GOSPODARSKI RAZVOJ U SPLITSKO-DALMATINSKOJ
ŽUPANIJI**

Mentor:

prof. dr. sc. Maja Fredotović

Student:

Tomislav Porobija

Split, rujan, 2023.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1 Problem i predmet istraživanja	3
1.2 Ciljevi istraživanja	3
1.3 Metode rada	3
2. STANOVNIŠTVO KAO ČIMBENIK RAZVOJA.....	4
2.1 Pojmovno određivanje stanovništva.....	8
2.2. Utjecaj demografskih trendova na globalnoj razini	10
3. OSNOVNI POKAZATELJI DEMOGRAFSKIH TRENDOVA.....	13
3.1 Pojmovno određivanje demografije.....	13
3.2 Pokazatelji demografskih trendova u Hrvatskoj	14
4. DEMOGRAFSKA ANALIZA I KOMPARACIJA PODATAKA REPUBLIKE HRVATSKE U ODNOSU NA SPLITSKO-DALMATINSKU ŽUPANIJU	21
4.1 Stanovništvo splitsko dalmatinske županije i Hrvatske kroz spolnu strukturu	25
5. MOGUĆE IMPLIKACIJE NA BUDUĆI GOSPODARSKI RAZVOJ SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE	27
6. ZAKLJUČAK.....	29
7. LITERATURA	31
SAŽETAK	32
SUMMARY	32

1. UVOD

Ovo poglavlje definira problem, predmet istraživanja, kao i ciljeve, odnosno svrhu istraživanja. Unutar uvoda je naveden problem i predmet istraživanja te su zatim navedeni primarni i sekundarni ciljevi istraživanja te metoda i struktura rada.

1.1 Problem i predmet istraživanja

Stanovništvo i analiza kretanja istog je osnovni predmet istraživanja ovog rada. Stanovništvo je nedvojbeno jedan od ključnih čimbenika ukupnog i ekonomskog razvoja. Stoga je analiza kretanja osnovnih demografskih pokazatelja nužna za planiranje razvoja gospodarstva kako bi se na vrijeme uočili eventualni problem istraživanja ovog rada koji su vezani za kretanje broja stanovnika, dobnu strukturu, indeks starenja, kao i posljedice koje aktualni trendovi mogu imati na budući razvoj.

1.2 Ciljevi istraživanja

Primarni ciljevi istraživanja se odnose na detaljnu analizu trendova osnovnih demografskih pokazatelja u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Nadalje, ciljevi se odnose na usporedbe sa trendovima na nacionalnoj razini kako bi se mogao donijeti prikladan zaključak o mogućim posljedicama na ekonomski razvoj Županije u budućnosti.

1.3 Metode rada

Unutar prve faze rada istražuju se literaturni izvori u svezi stanovništva kao čimbenika razvoja, kao i njegovih atributa. Također se identificiraju relevantni demografski pokazivatelji te se koriste metode indukcije i dedukcije, metode apstrakcije, usporedna metoda te metoda kompilacije. Druga faza rada je posvećena prikupljanju podataka te detaljnoj analizi istih. Osim navedenih metoda, primjenjuju se metode analize i sinteze te metoda statističke obrade podataka.

2. STANOVNIŠTVO KAO ČIMBENIK RAZVOJA

Pojam stanovništvo odnosi se na ukupan broj ljudi koji žive na određenom mjestu (bio to grad, županija, regija) promatrane grupe bez obzira bio državljanin zemlje ili državljanin s postojećim prebivalištem na promatranom području. Stanovništvo se analizira različitim aspektima koji uključuju status zaposlenosti, dob, etničku pripadnost, religiju, razinu obrazovanja. Važno je naglasiti da stanovništvo ima bitnu ulogu u gospodarstvu određene države te bitno utječe na ukupan razvoj te infrastrukturu promatranoga područja.¹

„William D. Nordhaus², dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju 2018. godine, poznat je po svom radu na integraciji ekonomije i klimatskih promjena. Koncept "četiri kotača napretka" koji je razvio Nordhaus odnosi se na četiri ključna elementa ekonomskog razvoja i rasta.

1. Tehnološki napredak: Tehnološki napredak predstavlja usvajanje novih tehnologija, inovacija i poboljšanja u proizvodnim procesima. Kroz tehnološki napredak dolazi do povećanja produktivnosti i efikasnosti, što rezultira većim gospodarskim rastom.
2. Institucionalni napredak: Institucionalni napredak odnosi se na razvoj i usvajanje institucionalnih okvira koji podržavaju ekonomski rast. To uključuje stabilne političke institucije, vladavinu prava, zaštitu vlasničkih prava, slobodno tržište i konkurenciju. Dobro funkcionirajuće institucije stvaraju povoljno okruženje za investicije i poduzetništvo.
3. Ljudski kapital: Ljudski kapital odnosi se na znanje, vještine i obrazovanje radne snage. Kroz ulaganje u obrazovanje i stjecanje novih vještina, radna snaga postaje produktivnija i sposobna za inovacije i prilagodbe promjenama u gospodarstvu.
4. Prirodni resursi i okoliš: Održivo korištenje prirodnih resursa i zaštita okoliša ključni su elementi ekonomskog razvoja. Nordhaus naglašava potrebu za ravnotežom između ekonomskog rasta i zaštite okoliša kako bi se osiguralo dugoročno održiv razvoj.“

Nordhausov koncept "četiri kotača napretka" naglašava važnost holističkog pristupa ekonomskom razvoju. Ovi četiri elementa međusobno su povezani i zajedno utječu na gospodarski rast i dobrobit

¹ Čičak – Chand, R., Kumpres, J. (1998). Etničnost, nacija, identitet, Hrvatska i Europa, Zagreb: IMIN ; Naklada Jesenski i Turk ; Hrvatsko sociološko društvo

² Izvor Nordhaus, W.: Ekonomija, petnaesto izdanje, MATE d.o.o., Zagreb, 2000., str. 533.

društva. Integracija tehnološkog napretka, institucionalnih reformi, razvoja ljudskog kapitala i zaštite okoliša ključna je za postizanje održivog i prosperitetnog razvoja. Gledajući s povijesnog stajališta brojnost i struktura stanovništva, su vrlo rano postali predmetom zanimanja države, samim time istraživanja ekonomista usmjeravana su prema stanovništvu od 18. stoljeća kada se razvija koncept klasične građanske teorije, a koji je zasnovan na radovima klasičnih liberalnih filozofa i ekonomista poput Thomasa Malthusa i Johna Stuarta Mill³. Ova teorija pruža perspektivu o vezi između stanovništva, resursa i ekonomskog razvoja. „ Thomas Malthus⁴ bio je poznati engleski ekonomist i demograf koji je razvio pesimistički pravac u svojoj teoriji o stanovništvu. Njegovo najpoznatije djelo je "An Essay on the Principle of Population" (Esej o načelu stanovništva) objavljeno 1798. godine. Malthus je iznio pesimističku teoriju prema kojoj prirodna stopa rasta stanovništva ima tendenciju prema eksponencijalnom rastu, dok su resursi poput hrane i zemljišta ograničeni. Prema njegovim predviđanjima, rast stanovništva će brže premašiti sposobnost opskrbe resursima, što će dovesti do nestašice hrane, gladi, siromaštva i općeg pogoršanja uvjeta života.

Malthus je tvrdio da stanovništvo ima prirodnu sklonost prema rastu, dok se resursi mogu povećavati samo linearno. Prema tome, on je vjerovao da će nestašica resursa dovesti do prirodne selekcije koja će kontrolirati rast stanovništva putem faktora poput gladi, bolesti i ratova. Njegova pesimistička vizija stanovništva bila je kontroverzna, ali je imala značajan utjecaj na razmišljanje u području demografije i ekonomije. Unatoč kritikama i ograničenjima, Malthusova teorija o stanovništvu i pesimistički pravac koji je predstavljao imaju svoje mjesto u povijesti razmišljanja o demografiji, ekonomiji i održivosti resursa.“ Među glavnim kritičarima Malthusove teorije ističu se Karl Marx i John Maynard Keynes. “ Naime, Marx⁵ je smatrao da uzrok ratova i siromaštva Malthusovog vremena nije potaknuo prekomjeren rast stanovništva nego akumulacija kapitala u Engleskoj. Marxova teorija stanovništva temelji se na njegovim širim socijalističkim idejama i analizi kapitalističkog sustava. Marx je vjerovao da kapitalizam utječe na stanovništvo na nekoliko načina. Prvo, kapitalizam stvara nejednakost u društvu, što može rezultirati lošim životnim uvjetima za radnike. Drugo, kapitalistički sustav potiče natjecanje među radnicima za posao, što može dovesti do prekomjerne konkurencije i siromaštva. Treće, kapitalizam stvara uvjete u kojima su radnici prisiljeni rađati više djece kako bi osigurali buduću radnu snagu.“⁶

Važno je napomenuti da Marxova teorija stanovništva, kao i njegove opće teorije o društvu i

³ Čičak – Chand, R., Kumpres, J. (1998). Etničnost, nacija, identitet, Hrvatska i Europa, Zagreb: IMIN ; Naklada Jesenski i Turk ; Hrvatsko sociološko društvo

⁴ Izvor: Malthus, T.: Ekonomika razvoja, Sveučilište u Rijeci, 2019. , str. 116.

⁵ Izvor: Marx, K.: Kapital, 1867

⁶ Lajić, I. (2002). Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti

kapitalizmu, nisu prihvaćene kao univerzalno prihvaćene istine. Mnogi ekonomisti, sociolozi i filozofi iznijeli su kritike i alternative Marxovim idejama. Ipak, Marxova teorija stanovništva pridonijela je raspravi o ulozi radne snage, iskorištavanju i socioekonomskim promjenama koje su oblikovale moderno društvo. John Maynard Keynes⁷ se također suprostavio učenju Thomasa Malthusa u svom djelu "Neke ekonomske posljedice smanjenja stanovništva, Malthus je tvrdio da će rast stanovništva premašiti dostupne resurse, što će rezultirati glađu i siromaštvom. Keynes je osporavao tu pretpostavku, ističući da tehnološki napredak i inovacije mogu povećati produktivnost i stvoriti nove resurse.

Prema Keynesu, gospodarski napredak omogućuje društvu da se nosi s povećanjem stanovništva. Smatrao je da se izazovi vezani uz rast stanovništva mogu riješiti primjenom odgovarajućih ekonomskih politika, kao što su povećanje javnih ulaganja, stimuliranje potrošnje i podrška zapošljavanju." Keynesove kritike na Malthusovu teoriju odražavaju njegovu vjeru u mogućnost aktivnog upravljanja gospodarstvom i društvenim politikama kako bi se prevladali demografski izazovi.

Za razliku od pesimističnog pravca, optimistički pravac u ekonomici razvoja obuhvaća teorije i pristupe koji vjeruju u mogućnost kontinuiranog i održivog ekonomskog rasta te poboljšanja životnih uvjeta i blagostanja društva. Ovi pristupi prepoznaju pozitivne faktore i mehanizme koji potiču ekonomski razvoj i napredak. "William Petty⁸, engleski ekonomist i statističar iz 17. stoljeća, poznat je po svojim teorijama koje podržavaju optimistički pravac u ekonomskom razvoju.⁹

Petty je bio jedan od pionira ekonomske analize i pristupao je razumijevanju gospodarstva s pozitivnim stavom i vjerom u mogućnost napretka. Pettyev optimistički pristup temeljio se na vjeri u ljudski potencijal, tehnološki napredak i slobodno tržište kao pokretače ekonomskog razvoja. Njegove teorije su bile revolucionarne u njegovo vrijeme i utjecale su na kasnije ekonomske mislioce i razvoj ekonomske teorije.

U knjizi "Rasprava o porezima i kontribucijama" ističe da je zemlja koja ima osam milijuna stanovnika više nego dvostruko bogatija od zemlje iste površine koja ima četiri milijuna stanovnika jer su troškovi upravljanja državom jednaki kad je broj stanovnika velik i malen. Poznat po svojoj optimističkoj teoriji ekonomskog razvoja, "Adam Smith¹⁰ škotski ekonomist i filozof iz 18. stoljeća, vjerovao je da će ekonomski razvoj i slobodno tržište pružiti poticaj za poboljšanje uvjeta života i otvoriti nove

⁷ Izvor: M. Keynes, J.: „Neke ekonomske posljedice smanjenja stanovništva“, 1937.

⁸ Izvor: Petty W.: "Rasprava o porezima i kontribucijama", 1662.

⁹ Lajić, I. (2002). Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti

¹⁰ Izvor: Smith A.: Ekonomika razvoja, Sveučilište u Rijeci, 2019. Str. 117.

mogućnosti za ljude, što bi moglo rezultirati pozitivnim demografskim trendovima.

Smithova optimistička teorija temelji se na vjeri u snagu tržišnih mehanizama, konkurenciju, poduzetništvo i slobodu pojedinaca. Smatrao je da slobodno tržište omogućava ekonomsko usmjerenje resursa na najučinkovitiji način te potiče inovacije i rast." Njegove ideje su imale veliki utjecaj na ekonomsku misao i oblikovanje moderne kapitalističke teorije.

Načini na koje stanovništvo može biti čimbenik razvoja :

1. Radna snaga: stanovništvo pruža radnu snagu koja je ključna za ekonomsku aktivnost. Veće stanovništvo može značiti veći broj radno sposobnih osoba, što može potaknuti gospodarski rast. Međutim, važno je da radna snaga bude dobro obrazovana i kvalificirana kako bi bila produktivna i konkurentna na tržištu rada.

2. Veće tržište: veće stanovništvo stvara veće potrošačko tržište. To može potaknuti rast industrije i trgovine, jer postoji veća potražnja za dobrima i uslugama. Poduzeća imaju veću mogućnost prodaje svojih proizvoda i širenja svojih tržišta.

3. Inovacije: raznolikost stanovništva može poticati inovacije i poduzetništvo. Razičite ideje, znanja i iskustva pojedinaca iz različitih društvenih i kulturnih skupina mogu potaknuti stvaranje novih ideja, tehnologija i poslovnih prilika. Otvorenost društva prema novim idejama i sposobnost pojedinaca da pokreću vlastite poslovne poduhvate ključni su faktori za razvoj gospodarstva.

4. Ljudski kapital: obrazovanje stanovništva igra ključnu ulogu u razvoju društva. Visoko obrazovano stanovništvo obično posjeduje veće vještine i znanja potrebna za sudjelovanje u modernim industrijama i tehnologijama. Obrazovanje pomaže u stvaranju ljudskog kapitala koji je vitalan za inovacije, produktivnost i konkurentnost.¹¹

5. Starenje stanovništva: promjene u strukturi stanovništva, poput starenja, mogu imati utjecaj na gospodarstvo. Starije stanovništvo može dovesti do izazova u pogledu radne snage, zdravstvene skrbi i mirovinskog sustava. Potrebno je prilagoditi politike i strategije kako bi se suočilo s tim demografskim promjenama i osiguralo održivo gospodarsko okruženje.¹²

Važno je istaknuti da stanovništvo samo po sebi nije dovoljno za ostvarivanje gospodarskog razvoja. Potrebno je stvarati povoljno okruženje za poduzetništvo, koje država može činiti provodeći potrebnu

¹¹ Lajić, I. (2002). Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti

¹² Mesić, M. (2002). Međunarodne migracije, tokovi i teorije, Zagreb: Zavod za sociologiju,

politiku koja uključuje pojednostavljenje administrativnih procedura za osnivanje i vođenje poduzeća, smanjenje birokratskih prepreka te pružanje financijske i savjetodavne podrške malim i srednjim poduzećima. Ohrabrivanje poduzetničkog duha i inovacija važno je za stvaranje novih radnih mjesta i privlačenje investicija.

Ulaganjem u infrastrukturu koja podržava gospodarski razvoj. Kvalitetna prometna infrastruktura, energetska mreža, telekomunikacijske usluge i digitalna povezanost ključni su čimbenici za privlačenje investicija i olakšavanje poslovanja. Država treba ulagati u modernizaciju infrastrukturnih sustava i osigurati njihovo održavanje¹³

Također, važno je osigurati socijalnu sigurnost i pristojne uvjete rada za stanovništvo. Adekvatna socijalna zaštita, pristojna plaća, sigurnost na radu i radno-pravna regulativa ključni su elementi za dobrobit radnika. To će osigurati zadovoljstvo radne snage, smanjiti nejednakosti i povećati produktivnost¹⁴

Konačno, promicanje održivog razvoja i zaštite okoliša također je važno za stvaranje povoljnog okruženja. Država treba poticati ekološki osviještene prakse u gospodarstvu, podržavati razvoj obnovljivih izvora energije, poticati energetske učinkovitost i smanjiti negativne

2.1 Pojmovno određivanje stanovništva

Demografi koriste različite metode i izvore podataka kako bi odredili stanovništvo i analizirali njegove karakteristike, jedan od najvažnijih izvora podataka o stanovništvu je popis stanovništva. Popisi se provode periodično, obično svakih nekoliko godina, kako bi se prikupili podaci o broju stanovnika, njihovim demografskim obilježjima i drugim relevantnim informacijama. Popisi stanovništva obično se provode putem upitnika koje ispitanici ispunjavaju.

Registri stanovništva koji prate informacije o svakom pojedincu na temelju administrativnih evidencija. To uključuje podatke o rođenju, smrti, braku, prebivalištu i drugim demografskim događajima. Demografi koriste ove registre kako bi pratili promjene u stanovništvu, analizirali trendove i izveli relevantne statističke pokazatelje.¹⁵

¹³ Mesić, M. (2002). Međunarodne migracije, tokovi i teorije, Zagreb: Zavod za sociologiju,

¹⁴ Puljiz, V., Tica J., Vidović, D., (2014). Migracije i razvoj Hrvatske, podloga za Hrvatsku migracijsku strukturu, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora

¹⁵ Puljiz, V., Tica J., Vidović, D., (2014). Migracije i razvoj Hrvatske, podloga za Hrvatsku migracijsku strukturu, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora

Demografi također koriste i statističke modele i projekcije kako bi predvidjeli budući rast, smanjenje ili promjene u stanovništvu. Ove projekcije uzimaju u obzir demografske trendove, poput prirodnog prirasta, migracijskih tokova i starenja stanovništva, kako bi predvidjele buduće promjene. Ove projekcije pružaju važne informacije za planiranje i razvoj politika.

Između ostalog analiziraju se i demografski indeksi, mjerila koja se koriste za analizu i usporedbu demografskih karakteristika stanovništva. To uključuje indekse kao što su stopa nataliteta (broj rođenih na 1000 stanovnika), stopa mortaliteta (broj umrlih na 1000 stanovnika), stopa migracije i drugi indeksi koji pomažu u razumijevanju demografskih promjena.

Osnovna odrednica razvoja stanovništva je ravnoteža između rađanja, mortaliteta i migracija. Ova tri čimbenika glavni su pokretači promjena u veličini i strukturi populacije tijekom vremena.

Rođenja se odnose na broj djece rođene u populaciji u određenom razdoblju. Na ovaj čimbenik utječu različiti društveni, kulturni i ekonomski čimbenici, kao što su stopa plodnosti, pristup zdravstvenoj skrbi i kulturološki stavovi prema planiranju obitelji.¹⁶

Smrti se odnose na broj umrlih u populaciji u određenom razdoblju. Na ovaj čimbenik utječu različiti čimbenici, poput zdravstvene zaštite, pristupa čistoj vodi i sanitarnim uvjetima, prehrane i čimbenika načina života poput pušenja i tjelesne aktivnosti. Migracija se odnosi na priljev i odljev ljudi unutar populacije tijekom određenog vremenskog razdoblja. Na ovaj čimbenik utječu različiti čimbenici kao što su ekonomske prilike, politička nestabilnost, društvene i kulturne veze te čimbenici okoliša.

Ravnoteža između rođenih, umrlih i migracija određuje ukupnu veličinu i strukturu stanovništva. Na primjer, ako je stopa mortaliteta visoka, a stopa nataliteta niska, stanovništvo će s vremenom opadati. S druge strane ako više ljudi migrira u populaciju nego što je napusti, populacija će rasti. Određivanje broja stanovnika i analiza demografskih karakteristika pomažu vlastima, organizacijama i stručnjacima da razumiju potrebe stanovništva, planiraju pružanje usluga, razvijaju infrastrukturu i rješavaju društvene, gospodarske i političke izazove povezane s populacijom.¹⁷ Razumijevanje osnovnih odrednica populacijskih trendova važno je za kreatora politike jer im može pomoći da razviju politike i programe koji promiču održivi rast i razvoj stanovništva. Promicanjem pristupa zdravstvenoj skrbi,

¹⁶ Wertheimer-Baletić, A. (1999). Stanovništvo i razvoj, Zagreb: Mate d.o.o. 7. Wertheimer-Baletić, A. (2014). Znanstveni skup, Demografija u Hrvatskoj, Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb

¹⁷ Wertheimer-Baletić, A. (1999). Stanovništvo i razvoj, Zagreb: Mate d.o.o. 7. Wertheimer-Baletić, A. (2014). Znanstveni skup, Demografija u Hrvatskoj, Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb

obrazovanju i ekonomskim mogućnostima, kreatori politike mogu pomoći u stvaranju uvjeta koji dugoročno podržavaju zdrav rast i razvoj stanovništva.¹⁸

2.2. Utjecaj demografskih trendova na globalnoj razini

Demografski trendovi su dugoročni uzorci promjena u populaciji koji se odnose na različite demografske pokazatelje. Trendovi pružaju uvid u promjene u broju stanovnika, strukturi stanovništva, natalitetu, mortalitetu, migraciji i drugim demografskim karakteristikama.

Među glavnim demografskim trendovima u mnogim zemljama smatra se starenje stanovništva. To se odnosi na povećanje udjela starijih osoba u populaciji, dok se udjel mlađih generacija smanjuje. Starenje stanovništva proizlazi iz povećane dugovječnosti, pada stope fertiliteta i drugih čimbenika.

U mnogim razvijenim zemljama primjećuje se trend smanjenja nataliteta, tj. smanjenja broja novorođenčadi. To može biti rezultat promjena u životnom stilu, socioekonomskim čimbenicima, promjenama u obrazovanju žena, urbanizaciji i drugim faktorima. Smanjenje nataliteta može imati utjecaj na radnu snagu, održivost socijalnih programa i demografsku ravnotežu.

Migracija je značajan demografski trend koji se odnosi na kretanje ljudi s jednog područja na drugo. Migracija može biti unutarnja (unutar zemlje) ili međunarodna (između zemalja). Migracijski trendovi mogu utjecati na demografsku strukturu stanovništva, gospodarstvo, kulturu i društvenu dinamiku. Migracija može dovesti do rasta ili smanjenja stanovništva na određenim područjima i utjecati na radnu snagu i kulturnu raznolikost.¹⁹

Demografski trendovi u Europi imaju značajan utjecaj na razvoj gospodarstva u regiji, te analizirajući možemo doći do zaključka da se i Europa nosi s izazovom starenja stanovništva.

Povećanje očekivanog trajanja života i smanjenje stope fertiliteta dovode do promjene u strukturi stanovništva s većim udjelom starijih osoba. Starenje stanovništva može imati negativan utjecaj na gospodarstvo jer može dovesti do smanjenja radne snage i povećanja troškova zdravstvene skrbi i mirovinskih sustava. Manji broj radno sposobnog stanovništva može ograničiti potencijalni gospodarski rast i produktivnost. Da bi se smanjio negativan utjecaj starenja stanovništva, države u Europi trebaju usmjeriti napore na politike poticanja radne snage, kao što su fleksibilnije mirovinske

¹⁸ Magdalenić, I., Župančić, M., 1997: Socijalno-demografske skice šest područja Republike Hrvatske, Sociologija sela 1-4, 47-89.

¹⁹ Magdalenić, I., Župančić, M., 1997: Socijalno-demografske skice šest područja Republike Hrvatske, Sociologija sela 1-4, 47-89.

politike, politike usklađivanja obiteljskog i radnog života te politike usmjerene na produljenje radne aktivnosti starijih radnika.

Još jedan demografski trend je migracija. Europa je privlačna destinacija za migrante iz drugih dijelova svijeta. Migracija može imati pozitivan utjecaj na gospodarstvo jer dovodi do povećanja radne snage, razmjene znanja i vještina te poticanja inovacija. Migranti često pridonose gospodarstvu kroz poduzetništvo i otvaranje novih tvrtki. Međutim, migracija također može stvoriti izazove u integraciji migranata u radnu snagu i društvo te u osiguravanju odgovarajućih usluga kao što su obrazovanje i zdravstvena skrb. Važno je imati adekvatne politike migracija koje će promicati integraciju i iskorištavanje potencijala migranata za gospodarski razvoj. Također, postoje razlike u demografskim trendovima između istočne i zapadne Europe. Istočna Europa se suočava s izazovima poput negativnog prirodnog priraštaja, depopulacije i iseljavanja mladih radno sposobnih ljudi u potrazi za boljim prilikama. To može dovesti do smanjenja radne snage i ekonomskih problema. S druge strane, zapadna Europa ima stabilnije demografske trendove, ali se suočava s izazovima starenja stanovništva i potrebnim prilagodbama mirovinskih i zdravstvenih sustava.²⁰

U zaključku, demografski trendovi u Europi imaju dubok i dugoročan utjecaj na razvoj gospodarstva. Starenje stanovništva i migracija su ključni čimbenici koji utječu na radnu snagu, produktivnost i potencijalni gospodarski rast. Važno je da zemlje u Europi prilagode svoje politike kako bi se nosile s ovim trendovima i iskoristile prednosti koje demografske promjene mogu donijeti za gospodarski razvoj.

²⁰ Magdalenčić, I., Župančić, M., 1997: Socijalno-demografske skice šest područja Republike Hrvatske, Sociologija sela 1-4, 47-89.

3. OSNOVNI POKAZATELJI DEMOGRAFSKIH TRENDOVA

Unutar ovog poglavlja prikazani su osnovni pokazatelji demografskih trendova kao i njihov značaj. Osim značaja reprodukcijских odrednica za razvoj stanovništva, navedena su i njegova kvantitativna obilježja koja ovise jedni o drugima, drugim riječima, obilježja koje je nemoguće pratiti zasebno. Ista obilježja su analizirana na razini županije i države, kako bi se mogao donijeti valjan zaključak.²¹

3.1 Pojmovno određivanje demografije

Prema Augusteu Comteu²², demografija je sudbina. Spomenuti se izraz često koristi kada se rade znanstvene ili novinarske analize koje uključuju određene oblike demografske problematike. Izraz se najčešće odnosi na prikaz utjecaja političkih, ekonomskih, kulturnih te apsolutno svih društvenih pojava. Izraz je također korišten kod autora koji se ne fokusiraju na kompleksnost materije nego na isključivo jednu varijablu.

Demografija se bavi statističkim metodama uz pomoću kojih su sve kategorije stanovništva proučavane; to se odnosi na zakonitosti i pravilnosti društva kao i na dva načina djelovanja društva a to su:

1. kvantitativno djelovanje
2. kvalitativno djelovanje

Kvantitativno se djelovanje odnosi na način djelovanja dok se kvalitativno odnosi na količinu djelovanja. Osim toga, utvrđeni su i odnosi kretanja stanovništva s drugim pojavama bilo da su one društvene ili pak ekonomske.

Demografija, kao nauka, obuhvaća i sljedeće aspekte stanovništva a to su:

- veličina
- struktura
- razdioba
- proces promijene tokom vremena

Proces promjene tijekom određenog vremenskog perioda se odnosi na promijene koje nastaju zbog rođenja, smrti, migracije ili pak starenja. Demografska se analiza fokusira na čitava društva ili grupe

²¹ Matas, M., 2005: O zagori i njezinim demografskim problemima, u: Zbornik radova 3. hrvatskog geografskog kongresa, Zadar, 24. – 27. rujna 2003., HGD, 309-323.

²² Comte, A.: Course of Positive Philosophy, 1830

koje su definirane određenim kriterijima kao što je obrazovanje, nacionalnost, religija ili etnicitet.²³

3.2 Pokazatelji demografskih trendova u Hrvatskoj

Demografski trendovi predstavljaju ključne pokazatelje stanovništva u određenom vremenskom razdoblju. Ovi trendovi odnose se na kretanje broja stanovnika, stopu nataliteta, stopu mortaliteta, stopu migracije i ostale parametre koji mogu utjecati na demografsku strukturu stanovništva. U ovom poglavlju ćemo se usredotočiti na osnovne pokazatelje demografskih trendova i njihov utjecaj na društvo.

Jedan od ključnih pokazatelja demografskih trendova je stopa nataliteta, odnosno broj novorođenčadi u određenom vremenskom razdoblju u odnosu na broj stanovnika. U većini država svijeta, stopa nataliteta opada zbog različitih faktora, uključujući promjene u načinu života, društvene promjene i ekonomske uvjete. U Hrvatskoj, stopa nataliteta opada posljednjih desetljeća, što može imati dugoročne posljedice na populaciju.²⁴

Stopa mortaliteta je drugi važan pokazatelj demografskih trendova, a odnosi se na broj umrlih u određenom vremenskom razdoblju u odnosu na broj stanovnika. U Hrvatskoj, stopa mortaliteta se smanjuje u proteklim godinama, što ukazuje na poboljšanje zdravstvene zaštite i životnih uvjeta. Međutim, starenje populacije također ima utjecaj na ovaj pokazatelj, jer starije stanovništvo ima veću stopu smrtnosti. Stopa migracije odnosi se na kretanje stanovništva između država ili unutar jedne države. U Hrvatskoj, stopa migracije je negativna, što znači da više ljudi napušta Hrvatsku nego što se useljava. To može imati različite posljedice, uključujući smanjenje radne snage i gubitak talenta u državi.

Ostali važni pokazatelji uključuju stopu bruto migracije, stopu urbanizacije, starosnu strukturu stanovništva i stopu rasta stanovništva. Svaki od ovih pokazatelja pruža jedinstveni uvid u demografske trendove i kako će utjecati na društvo u budućnosti.²⁵

Tablica 1: dobna struktura stanovništva u Republici Hrvatskoj prema spolu 2019. Godine

²³ Matas, M., 2005: O zagori i njezinim demografskim problemima, u: Zbornik radova 3. hrvatskog geografskog kongresa, Zadar, 24. – 27. rujna 2003., HGD, 309-323.

²⁴ Mendras, H., 1986: Seljačka društva: elementi za jednu teoriju seljaštva, Globus, Zagreb. Mežnarić, S., 2008:

²⁵ Mendras, H., 1986: Seljačka društva: elementi za jednu teoriju seljaštva, Globus, Zagreb. Mežnarić, S., 2008:

Dobne skupine	Ukupno	Muškarci	Žene
Ukupno	4,065,253	1,970,684	2,094,569
00 – 04	183,426	94,141	89,285
05 – 09	199,878	103,114	96,764
10 – 14	201,471	103,426	98,045
15 – 19	201,160	103,421	97,739
20 – 24	239,273	123,640	115,633
25 – 29	238,309	123,152	115,157
30 – 34	258,083	131,806	126,277
35 – 39	281,549	144,051	137,498
40 – 44	276,757	140,675	136,082
45 – 49	266,485	134,402	132,083
50 – 54	282,968	139,939	143,029
55 – 59	293,118	142,159	150,959
60 – 64	297,909	142,464	155,445
65 – 69	264,499	122,964	141,535
70 – 74	195,664	83,557	112,107
75 – 79	165,769	65,603	100,166
80 – 84	127,853	45,639	82,214
85+	91,082	26,531	64,551

Izvor: Autor; prema podacima Državnog zavoda za statistiku (<https://dzs.gov.hr/>)

Tablica prikazuje dobnu strukturu stanovništva u Republici Hrvatskoj u rasponu od 0 do 85+ godina. Podijeljena je u različite dobne skupine, a za svaku skupinu su prikazani ukupan broj stanovnika, broj muškaraca i broj žena. Ukupan broj stanovnika u Hrvatskoj prema ovoj tablici je 4,065,253, pri čemu se broj muškaraca razlikuje od broja žena - 1,970,684 muškaraca i 2,094,569 žena. Ostatak tablice prikazuje broj stanovnika u svakoj dobi, počevši od novorođenčadi do ljudi u dobi od 85 i više godina. Prvi stupac predstavlja dobni skupina, dok preostala dva stupca prikazuju broj muškaraca i žena u svakoj dobni skupina.²⁶

Na primjer, u dobni rasponu od 00-04 godine, ima 183,426 stanovnika, od kojih je 94,141 muškaraca

²⁶ Migracije u Hrvatskoj: što očekivati, u: Useljenička politika u funkciji razvoja hrvatskoga gospodarstva, Zbornik radova međunarodne konferencije, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 53-64. Mišetić,

i 89,285 žena. U dobi od 05-09 godina, ima 199,878 stanovnika, od kojih je 103,114 muškaraca i 96,764 žena, itd. Ova tablica može se koristiti za analizu populacijskih trendova i planiranje raznih politika koje se temelje na dobnim skupinama, kao što su programi zdravstvene zaštite, mirovinski sustavi, obrazovanje, zapošljavanje i drugi aspekti društvenog i gospodarskog razvoja.

Ovi demografski trendovi starenja stanovništva imaju značajan utjecaj na različite aspekte društva i gospodarstva. Povećanje broja starijih osoba postavlja izazove u pogledu pružanja adekvatne zdravstvene skrbi, socijalnih usluga i mirovinskih sustava. Također, manji broj djece može utjecati na buduću radnu snagu i održivost mirovinskih sustava. Ovi trendovi također mogu imati utjecaj na potrošnju, tržište rada, urbanizaciju i druge aspekte gospodarstva.

Važno je prilagoditi politike i strategije razvoja kako bi se odgovorilo na ove demografske promjene. To može uključivati promicanje pronatalitetnih mjera, osiguravanje kvalitetnih zdravstvenih i socijalnih usluga za starije osobe, poticanje aktivnog starenja i integracije starijih osoba u društvo te prilagodbu mirovinskih sustava i radnih politika.

Sve ove mjere imaju za cilj stvaranje povoljnog okruženja za gospodarski razvoj koje uzima u obzir demografske trendove i potrebe stanovništva. Demografski trendovi igraju ključnu ulogu u oblikovanju društva. Razumijevanje ovih trendova i njihov utjecaj na društvo je važno za donošenje odluka o politikama i programima koji mogu utjecati na budućnost stanovništva.

Tablica 2: broj rođenih, umrlih te stopa nataliteta i mortaliteta u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012-2021. godine

	Živorodeni <i>Live births</i>	Umrli <i>Deaths</i>	Prirodni prirast <i>Natural increase</i>	Stope na 1 000 stanovnika <i>Rate per 1 000 inhabitants</i>			Verižni indeksi <i>Chain indices</i>	
				živorodeni <i>Live births</i>	umrli <i>Deaths</i>	prirodni prirast <i>Natural increase</i>	živorodeni <i>Live births</i>	umrli <i>Deaths</i>
2010.	43 361	52 096	-8 735	9,8	11,8	-2,0	97,3	99,4
2011.	41 197	51 019	-9 822	9,6	11,9	-2,3	95,0	97,9
2012.	41 771	51 710	-9 939	9,8	12,1	-2,3	101,4	101,3
2013.	39 939	50 386	-10 447	9,4	11,8	-2,5 ¹⁾	95,6	97,4
2014.	39 566	50 839	-11 273	9,3	12,0	-2,7	99,1	100,9
2015.	37 503	54 205	-16 702	8,9	12,9	-4,0	94,8	106,6
2016.	37 537	51 542	-14 005	9,0	12,3	-3,4 ¹⁾	100,1	95,1
2017.	36 556	53 477	-16 921	8,9	13,0	-4,1	97,4	103,8
2018.	36 945	52 706	-15 761	9,0	12,9	-3,9	101,1	98,6
2019.	36 135	51 794	-15 659	8,9	12,7	-3,9 ¹⁾	97,8	98,3

Izvor: Autor; prema podacima Državnog zavoda za statistiku (<https://dzs.gov.hr/>)

Kao što vidimo iz tablice, u Hrvatskoj se godinama smanjuje broj rođenih, a raste broj umrlih. To je

rezultiralo negativnom stopom prirodnog priraštaja stanovništva, koja predstavlja razliku između broja rođenih i broja umrlih.²⁷

U 2012. godini broj rođenih iznosi 41.771, dok je broj umrlih ostao na razini prethodne godine i iznosi 51.710. Stopa nataliteta blago je porasla na 9,73, dok je stopa mortaliteta ostala ista i iznosi 12,03 na 1000.

U 2013. godini smanjen je broj rođenih na 39.939, a smanjen je i broj umrlih na 50.386. To je rezultiralo prirodnim smanjenjem stanovništva od 10.447 osoba. Natalitet je bio 9,35 na 1000, a mortalitet 11,77 na 1000. U 2014. godini ponovno se smanjio broj rođenih na 39.566, dok je broj umrlih porastao na 50.839. To je rezultiralo prirodnim smanjenjem stanovništva od 11.273 osobe. Natalitet je bio 9,23 na 1000, a mortalitet 11,84 na 1000.

U 2015. godini nastavljen je pad broja rođenih na 37.503, dok je broj umrlih porastao na 54.205. To je rezultiralo prirodnim smanjenjem stanovništva za 16.702 osobe. Stopa nataliteta iznosila je 8,7 na 1000 stanovnika, a stopa mortaliteta 12,56 na 1000 stanovnika. U 2016. broj rođenih ostao je stabilan na 37.537, dok se broj umrlih blago smanjio na 51.542. Time je ostvaren prirodni prirast stanovništva od 5.995 osoba. Stopa nataliteta ostala je na 8,7 na 1000 stanovnika, dok je stopa smrtnosti smanjena na 11,96 na 1000 stanovnika.

U 2017. godini neznatno je smanjen broj rođenih na 36.556, dok je broj umrlih porastao na 53.477. To je rezultiralo prirodnim smanjenjem stanovništva od 16.921 stanovnika. Stopa nataliteta smanjena je na 8,48 na 1000 stanovnika, dok je stopa mortaliteta porasla na 12,37 na 1000 stanovnika. U 2018. godini broj rođenih je blago porastao na 36.945, dok je broj umrlih pao na 52.706. Time je ostvaren prirodni prirast stanovništva od 4.239 osoba. Stopa nataliteta porasla je na 8,56 na 1.000 stanovnika, a stopa smrtnosti smanjena na 12,16 na 1.000 stanovnika.

U 2019. godini broj rođenih neznatno je smanjen na 36.135, dok je broj umrlih pao na 51.794. Time je ostvaren prirodni prirast stanovništva od 15.341 osoba. Stopa nataliteta smanjena je na 8,37 na 1000 stanovnika, a stopa mortaliteta na 11,99 na 1000 stanovnika. U 2020. godini broj rođenih se blago smanjio na 35.845, dok je broj umrlih porastao na 57.023. To je rezultiralo prirodnim smanjenjem stanovništva od 21.178 osoba. Stopa nataliteta smanjena je na 8,23 na 1000 stanovnika, dok je stopa

²⁷ Migracije u Hrvatskoj: što očekivati, u: Useljenička politika u funkciji razvoja hrvatskoga gospodarstva, Zbornik radova međunarodne konferencije, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 53-64. Mišetić,

mortaliteta porasla na 13,12 na 1000 stanovnika.

U 2021. godini blago je porastao broj rođenih na 36.508, dok je broj umrlih porastao na 62.712. To je rezultiralo prirodnim smanjenjem stanovništva za 26.204 osobe. Stopa nataliteta porasla je na 8,42 na 1000 stanovnika, a stopa mortaliteta na 14,44 na 1000 stanovnika. Iz tablice se može zaključiti nekoliko demografskih trendova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. do 2021. Godine:

1. Broj rođenih: Broj novorođenih smanjuje se tijekom tog razdoblja. U 2012. godini rođeno je 41,771 djeteta, dok je taj broj pao na 35,845 u 2020. godini. Međutim, primjećuje se blago povećanje u 2021. godini s 36,508 novorođenih.
2. Broj umrlih: Broj umrlih se povećava tijekom tog razdoblja. U 2012. godini umrlo je 51,710 osoba, a taj broj je porastao na 62,712 u 2021. godini.
3. Stopa nataliteta: Stopa nataliteta predstavlja broj novorođenih na 1000 stanovnika. Trend ukazuje na smanjenje stope nataliteta tijekom razdoblja od 2012. do 2021. godine. Stopa se smanjuje s 9.73 u 2012. godini na 8.42 u 2021. godini.
4. Stopa mortaliteta: Stopa mortaliteta predstavlja broj umrlih na 1000 stanovnika. Trend ukazuje na povećanje stope mortaliteta tijekom tog desetogodišnjeg razdoblja. Stopa se povećava s 12.03 u 2012. godini na 14.44 u 2021. godini.

Ovi trendovi demografskih pokazatelja (smanjenje broja rođenih, povećanje broja umrlih, smanjenje stope nataliteta i povećanje stope mortaliteta) ukazuju na demografske promjene u Republici Hrvatskoj. Smanjenje broja rođenih i smanjenje stope nataliteta mogu imati dugoročne implikacije na stanovništvo, kao što su starenje stanovništva i promjene u radnoj snazi. Povećanje broja umrlih i stope mortaliteta može ukazivati na promjene u zdravstvenom stanju stanovništva ili drugim čimbenicima koji utječu na očekivani životni vijek. Ovi demografski trendovi imaju važne implikacije na društvo, gospodarstvo i javne politike. Razumijevanje tih trendova omogućava donositeljima odluka da prilagode politike i programe kako bi se nosili s izazovima koji proizlaze iz demografskih promjena.

Tablica 3: vanjska migracija stanovništva Republike Hrvatske u razdoblju od 2010.-2019.godine

	Doseljeni iz inozemstva <i>Immigrants</i>	Odseljeni u inozemstvo <i>Emigrants</i>	Migracijski saldo <i>Net migration</i>
2010.	4 985	9 860	-4 875
2011. ¹⁾	8 534	12 699	-4 165
2012. ¹⁾	8 959	12 877	-3 918
2013. ¹⁾	10 378	15 262	-4 884
2014. ¹⁾	10 638	20 858	-10 220
2015. ¹⁾	11 706	29 651	-17 945
2016. ¹⁾	13 985	36 436	-22 451
2017. ¹⁾	15 553	47 352	-31 799
2018. ¹⁾	26 029	39 515	-13 486
2019. ¹⁾	37 726	40 148	-2 422

Godina 2010. pokazuje da je u toj godini u Hrvatsku doselilo 4,985 osoba iz inozemstva, dok se 9,860 osoba odselilo u inozemstvo, što rezultira negativnim migracijskim saldom od -4,875. To znači da je broj odseljenih osoba veći od broja doseljenih osoba.

Sličan trend se nastavlja i u sljedećim godinama. U 2011. godini, broj doseljenih osoba iz inozemstva povećao se na 8,534, dok je 12,699 osoba napustilo Hrvatsku. Migracijski saldo je ponovno negativan, iznosi -4,165. Ova slika se nastavlja i u idućim godinama, pri čemu se broj odseljenih osoba povećava, dok broj doseljenih osoba ostaje relativno stabilan ili lagano raste.

Najveći negativan migracijski saldo zabilježen je 2017. godine, kada se 15,553 osobe doselilo u Hrvatsku, dok se čak 47,352 osobe odselilo u inozemstvo. Razlika između broja doseljenih i odseljenih osoba iznosi -31,799. Važno je napomenuti da negativan migracijski saldo može imati značajan utjecaj na demografsku sliku i gospodarski razvoj zemlje. Odseljavanje većeg broja ljudi može dovesti do smanjenja radne snage, starenja stanovništva te drugih društveno-ekonomskih izazova. Ovi podaci ukazuju na potrebu za analizom i implementacijom politika koje bi privukle i zadržale stanovništvo te poticale povratak emigranata kako bi se ublažio negativan migracijski saldo i osigurala održivost i razvoj Hrvatske.

Tablica 4: unutarnja migracija stanovništva Republike Hrvatske prema području preseljenja u razdoblju od 2010.-2019.godine

Županija	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Zagrebačka	-428	-482	-980	-663	-871	-836	-735
Krapinsko-zagorska	-730	-715	-807	-783	-777	-796	-690
Sisačko-moslavačka	-1.116	-1.072	-1.348	-1.025	-1.211	-1.303	-1.218
Karlovačka	-801	-990	-1.075	-802	-924	-971	-900
Varaždinska	-635	-635	-911	-681	-854	-744	-791
Koprivničko-križevačka	-343	-514	-616	-652	-647	-540	-538
Bjelovarsko-bilogorska	-633	-608	-842	-699	-778	-655	-606
Primorsko-goranska	-1.018	-1.160	-1.440	-1.329	-1.794	-1.646	-1.689
Ličko-senjska	-446	-522	-533	-469	-478	-485	-499
Virovitičko-podravska	-382	-408	-440	-423	-518	-389	-512
Požeško-slavonska	-305	-294	-440	-370	-394	-416	-442
Brodsko-posavska	-405	-545	-811	-730	-730	-815	-798
Zadarska	-99	-298	-504	-379	-627	-447	-395
Osječko-baranjska	-1.039	-1.260	-1.557	-1.418	-1.519	-1.547	-1.622
Šibensko-kninska	-562	-550	-775	-758	-766	-676	-652
Vukovarsko-srijemska	-668	-619	-962	-871	-1.060	-1.004	-900
Splitsko-dalmatinska	-277	-334	-1.042	-787	-1.140	-830	-856
Istarska	-366	-413	-713	-685	-785	-702	-822
Dubrovačko-neretvanska	-62	47	-59	-88	-171	-129	-92
Međimurska	-26	6	-65	15	-127	-29	-99
Grad Zagreb	-106	93	-782	-408	-750	-801	-803
Kontinentalna Hrvatska	-7.617	-8.043	-11.636	-9.510	-11.160	-10.846	-10.654
Jadranska Hrvatska	-2.830	-3.230	-5.066	-4.495	-5.761	-4.915	-5.005
Republika Hrvatska	-10.447	-11.273	-16.702	-14.005	-16.921	-15.761	-15.659

Izvor: Autor; prema podacima Državnog zavoda za statistiku (<https://dzs.gov.hr/>)

Tablica prikazuje broj preseljenih stanovnika u Hrvatskoj u različitim kategorijama.

1. Ukupno: Ovaj broj predstavlja ukupan broj preseljenih stanovnika u Hrvatskoj za određenu godinu. To uključuje sve vrste preseljenja navedene u preostalim stupcima.
2. Među naseljima istoga grada/općine: Ovaj broj prikazuje koliko stanovnika se preselilo unutar istog grada ili općine. Ako je broj pozitivan, to ukazuje na povećanje broja stanovnika unutar iste administrativne jedinice. Ako je broj negativan, to ukazuje na smanjenje broja stanovnika.

3. Među gradovima/općinama iste županije: Ovaj broj prikazuje koliko stanovnika se preselilo iz jednog grada ili općine u drugi unutar iste županije. Ako je broj pozitivan, to znači da je došlo do povećanja broja stanovnika unutar županije zbog migracije. Ako je broj negativan, to ukazuje na smanjenje broja stanovnika unutar županije.
4. Između županija: Ovaj broj predstavlja koliko stanovnika se preselilo iz jedne županije u drugu. Ako je broj pozitivan, to ukazuje na povećanje broja stanovnika u određenoj županiji zbog dolaska stanovnika iz druge županije. Ako je broj negativan, to ukazuje na smanjenje broja stanovnika u određenoj županiji zbog odlaska stanovnika u drugu županiju.

Kada analiziramo tablicu, smanjenje broja stanovnika u određenoj kategoriji preseljenja ukazuje na to da je više ljudi napustilo tu kategoriju nego što ih je došlo. S druge strane, povećanje broja stanovnika u određenoj kategoriji ukazuje na to da je više ljudi došlo u tu kategoriju preseljenja nego što ih je otišlo.

Tablica pruža uvid u migracijske trendove u Hrvatskoj te nam pomaže razumjeti kako se stanovništvo kreće između različitih naselja, gradova/općina i županija. Unutarnje migracije mogu dovesti do promjena u demografskoj strukturi određenih područja. Ako se mladi i radno sposobno stanovništvo masovno seli iz ruralnih područja u gradove, to može dovesti do starenja stanovništva u ruralnim područjima i nedostatka mladih radnika. S druge strane, u urbanim središtima može doći do povećanja radno aktivnog stanovništva.

Povećanje migracije može postaviti izazove u smislu stanovanja i infrastrukture. Gradovi koji bilježe veliki priljev migranata mogu se suočiti s pritiskom na stambene kapacitete, povećanjem cijena nekretnina i infrastrukturnim izazovima poput prometnih gužvi, nedostatka javnog prijevoza i drugih usluga. Migracija može povećati regionalne disparitete u gospodarskom razvoju. Ako se ljudi sele iz manje razvijenih regija u veće gradove, to može dovesti do daljnjeg zaostajanja ruralnih i perifernih područja u gospodarskom razvoju. S druge strane, gradovi mogu doživjeti povećanje gospodarske aktivnosti i razvoja zbog priljeva.

4. DEMOGRAFSKA ANALIZA I KOMPARACIJA PODATAKA REPUBLIKE HRVATSKE U ODNOSU NA SPLITSKO-DALMATINSKU ŽUPANIJU

Demografska analiza je proces proučavanja i interpretiranja demografskih podataka, tj. statističkih podataka o ljudskom stanovništvu i njegovim karakteristikama, kao što su dob, spol, bračni status, obrazovanje, zanimanje, mjesto prebivališta itd. Ova analiza se bavi kvantitativnim i kvalitativnim

aspektima demografskih podataka te se koristi za dobivanje uvida u trendove i karakteristike populacije, kao i za predviđanje budućih demografskih kretanja.

Tablica 5: Kretanje broja stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske u razdoblju od 2011-2021. godine

Godina	Splitsko-dalmatinska županija	Hrvatska
2011	454798	4280622
2012	454342	4289616
2013	452925	4295427
2014	450924	4290612
2015	448891	4284380
2016	446295	4277568
2017	443434	4274833
2018	440578	4267558
2019	437020	4255689
2020	432663	4031285
2021	423407	3991776

Izvor: Autor; prema podatcima Državnog zavoda za statistiku (<https://dzs.gov.hr/>)

Tablica prikazuje broj stanovnika u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Hrvatskoj između 2011. i 2021. godine. U svakoj godini prikazan je broj stanovnika u tisućama te ukupan broj stanovnika u županiji i državi. Možemo vidjeti da je u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju od 2011. do 2021. godine došlo do smanjenja broja stanovnika, gdje je pad broja stanovnika konzistentan iz godine u godinu. Tako je u 2011. godini u županiji živjelo 454.798 stanovnika, dok ih je u 2021. godini bilo 423.407. To predstavlja pad od oko 6,9%. S druge strane, u Hrvatskoj je ukupan broj stanovnika u ovom desetogodišnjem razdoblju također pao, ali nešto manje nego u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Tako je u 2011. godini u Hrvatskoj živjelo 4.284.889 stanovnika, dok ih je u 2021. godini bilo 3.888.529, što predstavlja pad od oko 9,3%, također za razliku od Splitsko-dalmatinske županije, Hrvatska je bilježila blagi porast stanovnika u razdobljima od 2011.-2014. te nakon 2014.godine bilježi blag ali konzistentan pad do 2021. godine. Ovi trendovi ukazuju na to da se u oba područja događa proces starenja stanovništva, odnosno smanjenje broja mladih i porast broja starijih osoba. To može imati značajan utjecaj na gospodarstvo i društvo općenito, pa se ovi demografski trendovi pažljivo prate i

analiziraju kako bi se poduzeli odgovarajući koraci za rješavanje potencijalnih problema.

Tablica 6: Migracijski saldo splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2011-2020.godine

Godina	Splitsko-dalmatinska županija	Hrvatska
2011	-1,748	-3,327
2012	-2,354	-6,085
2013	-2,001	-4,744
2014	-1,943	-5,919
2015	-1,346	-5,669
2016	-1,455	-6,107
2017	-1,414	-6,218
2018	-951	-5,528
2019	-1,241	-5,710
2020	-1,378	-6,697

Izvor: Autor; prema podacima Državnog zavoda za statistiku (<https://dzs.gov.hr/>)

Migracijski saldo je razlika između broja doseljenih i broja odseljenih osoba u određenom području u određenom vremenskom razdoblju. Negativan migracijski saldo znači da je u tom razdoblju broj odseljenih veći od broja doseljenih, dok pozitivan migracijski saldo znači da je broj doseljenih veći od broja odseljenih.

Iz tablice se vidi da je migracijski saldo splitsko-dalmatinske županije u većini godina bio negativan, što znači da je u tom razdoblju iz županije odselilo više ljudi nego što se doselilo. U istom razdoblju, migracijski saldo Hrvatske također je bio negativan, što ukazuje na trend iseljavanja iz Hrvatske. U slučaju Splitsko-dalmatinske županije, negativan migracijski saldo može predstavljati izazov za gospodarski razvoj, jer se broj stanovnika smanjuje, a posebno je problematičan odlazak mladih i obrazovanih ljudi. To može dovesti do smanjenja potencijala za inovacije i razvoj visokotehnoloških industrija, te do gubitka radne snage u određenim sektorima. Zbog toga se može postaviti pitanje kako privući nove stanovnike i zadržati postojeće, kako bi se osigurao kontinuirani gospodarski rast i razvoj.

Tablica Razina obrazovanja splitsko-dalmatinske županije i Hrvatske u razdoblju od 2011-2018. godine

Godina	Splitsko-dalmatinska županija - osnovnoškolsko obrazovanje	Hrvatska - osnovnoškolsko obrazovanje	Splitsko-dalmatinska županija - srednjoškolsko obrazovanje	Hrvatska - srednjoškolsko obrazovanje	Splitsko-dalmatinska županija - visoko obrazovanje
2011	43,6%	43,2%	23,9%	27,1%	17,6%
2012	43,9%	43,3%	24,4%	27,4%	17,9%
2013	44,2%	43,3%	24,9%	27,7%	18,2%
2014	44,5%	43,5%	25,3%	27,9%	18,6%
2015	44,8%	43,7%	25,7%	28,1%	19,0%
2016	45,2%	44,0%	26,1%	28,4%	19,4%
2017	45,4%	44,2%	26,5%	28,7%	19,7%
2018	45,7%	44,4%	26,9%	29,0%	20,1%

Izvor: Autor; prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Obrazovni sustav u Hrvatskoj sastoji se od tri razine: osnovnoškolskog obrazovanja, srednjoškolskog obrazovanja i visokog obrazovanja. Možemo primijetiti da se udio stanovništva s osnovnom školom smanjio tijekom godina u obje regije, dok se udio stanovništva sa srednjom školom povećao. Udio stanovništva s visokoškolskom stručnom spremom i akademskim stupnjem također je porastao tijekom godina. U usporedbi s Hrvatskom, Splitsko-dalmatinska županija ima nešto niži udio stanovništva s visokim obrazovanjem, ali se taj udio polako povećava u oba područja. Splitsko-dalmatinskoj županiji postotak stanovništva koji ima visoko obrazovanje je nešto viši u usporedbi s Hrvatskom u cjelini. Ovaj trend povećanja postotka visokoobrazovanog stanovništva može imati pozitivan utjecaj na gospodarstvo, jer visokoobrazovani pojedinci obično imaju više mogućnosti za zapošljavanje u različitim sektorima. Također, obrazovaniji pojedinci imaju tendenciju ostvarivanja većih prihoda, što može utjecati na potrošnju i ekonomski rast.

Podaci o obrazovanju važni su za razvoj gospodarstva jer visokoobrazovani ljudi mogu doprinijeti inovacijama, razvoju novih tehnologija i povećanju produktivnosti. Stoga, rast udjela

visokoobrazovanih osoba u regiji može doprinijeti gospodarskom rastu. Također, različiti sektori gospodarstva mogu zahtijevati radnike s različitim razinama obrazovanja, pa je važno imati podatke o obrazovnoj strukturi radne snage kako bi se bolje razumjela dinamika tržišta rada.

4.1 Stanovništvo splitsko dalmatinske županije i Hrvatske kroz spolnu strukturu

Ukoliko postoji značajna razlika u broju muškaraca i žena u radnoj dobi, to može utjecati na dostupnost radne snage u određenim sektorima gospodarstva. Također, ako je neki sektor gospodarstva tradicionalno orijentiran prema radu jednog spola (npr. građevinarstvo je obično muški orijentiran sektor), to može dovesti do nedostatka radne snage ili čak prekomjerne ponude radne snage u tom sektoru.

Također kao demografski pokazatelj, spol također može utjecati na potrošnju, što može utjecati na gospodarski rast. Na primjer, ako postoji značajna razlika u broju muškaraca i žena u različitim dobnim skupinama, to može utjecati na potrošnju različitih proizvoda i usluga, što može utjecati na ponudu u određenim sektorima gospodarstva.

Tablica 7: spolna struktura SDŽ I RH u razdoblju od 2011.-2020.godine

Godina	Splitsko-dalmatinska županija - Muškarci	Splitsko-dalmatinska županija - Žene	Hrvatska - Muškarci	Hrvatska - Žene
2011	221196	233487	2,064314	2,216308
2012	221307	233470	2,058701	2,208857
2013	221286	233425	2,053788	2,201901
2014	221234	233393	2,045801	2,192588
2015	220408	232747	2,028640	2,174964
2016	219930	232105	2,014837	2,159512
2017	218885	230760	1,990341	2,134190
2018	218482	229589	1,975052	2,112791
2019	218957	228790	1,970684	2,094569
2020	219386	228054	1,967680	2,080000

Izvor: Autor; prema podacima Državnog zavoda za statistiku (<https://dzs.gov.hr/>)

Stupci u tablici prikazuju godine, a redovi prikazuju broj stanovnika, broj muškaraca i broj žena u

određenom godištu. Na primjer, u prvom redu prikazani su podaci za 2011. godinu, a u drugom redu podaci za 2012. godinu.

Također se može vidjeti da je u obje regije broj muškaraca nešto manji od broja žena, iako razlika nije velika posljedica toga počiva od domovinskog rata. Iz toga se može izvući zaključak da na demografske trendove u Hrvatskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji utječe niz čimbenika, poput stope nataliteta, stope smrtnosti, migracijskih trendova i drugih društvenih i ekonomskih faktora. Kada se podaci prema dobnim skupinama i spolu gledaju na razini države u istom periodu (2011.-2020.), za razliku od Splitsko-dalmatinske županije, kod pripadnika muške spolne skupine prisutan je kontinuirani pad broja godina od 2011., bez ijedne godine porasta. Godina 2011. je dakle godina s najvećim brojem godina pripadnika muške spolne skupine (2064314) a godina 2020. s najmanjim brojem godina (1967680). Kada se analizira ženska spolna skupina, brojke su u kontinuiranom padu kao i kod Splitsko-dalmatinske županije. 2011. godina je okarakterizirana najvećim brojem godina (2216308) dok je 2020. okarakterizirana najmanjim brojem godina. Spolna struktura stanovništva može imati različite implikacije na gospodarstvo. Na primjer, ako postoji velika razlika između broja muškaraca i žena, to može utjecati na tržište rada, gdje se neke industrije mogu preferirati jedan spol nad drugim. Također, ako postoji neravnoteža spolova, to može dovesti do društvenih problema poput povećane stope kriminala, nezaposlenosti, itd. Zbog toga je važno pratiti demografske trendove i uzeti u obzir njihov utjecaj na gospodarstvo i društvo u cjelini.

Unutar Splitsko-dalmatinske županije postoje značajne razlike u gustoći naseljenosti. Obalni dio splitsko-dalmatinske županije ima znatno veću gustoću naseljenosti koja iznosi 161.8 stanovnika po km² za razliku od dalmatinske zagore (20.9 stanovnika po km²) i otoka koji pripadaju županiji čija gustoća naseljenosti po km² iznosi 56.3.

Obalni dio Splitsko-dalmatinske županije ima višu razinu turističke aktivnosti i veći priljev turista, što pozitivno utječe na gospodarski rast i razvoj. Međutim, s druge strane, prevelika ovisnost o turizmu može biti rizična, posebno u uvjetima krize, kao što je pandemija COVID-19 koja je značajno utjecala na turistički sektor. Dalmatinska zagora i otoci imaju nižu gustoću naseljenosti, što može ukazivati na manje razvijenu infrastrukturu i manje mogućnosti za gospodarski razvoj u usporedbi s obalnim dijelom županije. Međutim, postoje određene perspektive za razvoj poljoprivrede, ruralnog turizma i drugih aktivnosti vezanih uz prirodne i kulturne resurse ovih područja.

5. MOGUĆE IMPLIKACIJE NA BUDUĆI GOSPODARSKI RAZVOJ SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Za Hrvatsku broj stanovnika predstavlja bitan čimbenik u razvoju, s obzirom da Hrvatska kao mala zemlja s oko 4 milijuna stanovnika, se smatra manje utjecajnom u globalnoj ekonomiji u odnosu na zemlje članice Europske Unije poput Njemačke, Italije, Francuske, no, veličina nužno ne predstavlja prepreku kada je u pitanju napredak.

Naime, veličina stanovništva ne utječe na potražnju za robom i uslugama iako je logičan zaključak da veće stanovništvo zahtjeva i veću potražnju za dobrima i uslugama to može biti i svojevrsan katalizator za razvijanje novih industrija koje bi zadovoljile potrebe za takvom potražnjom.

Nadalje, za zemlju poput Hrvatske koja posjeduje malu radnu snagu u usporedbi s ostalim zemljama Europske Unije, gospodarski razvoj predstavlja izazov, ali i otvara prilike koje vođene adekvatnim mjerama i politikom mogu potaknuti razvoj te stvaranje visoko obrazovane radne snage, ali i stvaranje kvalitetnijih radnih mjesta.

Problem stanovništva Hrvatske koji se ističe je starenje stanovništva, starije stanovništvo ima drugačije potrebe i navike potrošnje od mlađeg stanovništva, što utječe na razvoj raznih industrija i tržišta, također više starijeg stanovništva znači i veće opterećenje mirovinskog sustava.

Na temelju statističkih podataka može se primijetiti da je splitsko dalmatinska županija u razdoblju od 2011. do 2020. godine doživjela pad broja stanovnika, a posebno se naglašava smanjenje broja mladih osoba. Smanjenje broja stanovnika i demografska neobnova mogu imati negativne posljedice na gospodarstvo županije, posebno u smislu manjeg broja radne snage i potencijalnih potrošača. Osim toga, može se primijetiti da je udio starijih osoba u ukupnom broju stanovnika u županiji u porastu, što može dovesti do povećanja troškova za zdravstvo i socijalnu skrb.

Također, tokom posljednjih godina stopa nataliteta je u padu dok stopa mortaliteta varira, smanjenje stope nataliteta dovodi do smanjenja radno sposobnog stanovništva u budućnosti. Manji broj mladih ljudi koji ulaze na tržište rada može stvoriti nedostatak radne snage u određenim sektorima gospodarstva. To može rezultirati povećanjem cijena rada, smanjenjem produktivnosti i ograničavanjem potencijalnog gospodarskog rasta, jednako tako može imati dugoročne financijske posljedice za sustave socijalne skrbi. Kada se smanjuje broj mladih ljudi koji su aktivni na tržištu rada,

manje je osoba koje pridonose sustavima socijalnog osiguranja i mirovinskim fondovima. To može stvoriti pritisak na financiranje socijalnih programa i povećati troškove za državu.

Mladi ljudi često donose nove ideje, inovacije i poduzetnički duh u gospodarstvo. Smanjenje stope nataliteta može smanjiti broj mladih ljudi koji pokreću nove poslove i donose svježije ideje. To može imati negativan utjecaj na inovacije i konkurentnost gospodarstva u dugoročnom razdoblju.

Probleme starenja stanovništva te niskih stopa nataliteta prati i negativan migracijski saldo čime se stvara dodatan pritisak na demografiju Hrvatske, naime, depopulacija, odnosno smanjenje broja stanovnika u Hrvatskoj, predstavlja ozbiljan demografski izazov koji ima dubok i dugoročan utjecaj na društvo i gospodarstvo zemlje.

Smanjenje stanovništva rezultira manjom potražnjom i potrošnjom, što ima negativan učinak na rast gospodarstva. Manje domaće potražnje ograničava tržište i smanjuje mogućnosti za rast i razvoj poduzeća. Također, manji broj radno aktivnih osoba znači manje prihoda od poreza i doprinosa za državni proračun, dok se troškovi za socijalne programe i mirovinske sustave povećavaju zbog starije populacije. To stvara pritisak na javne financije, povećava javni dug i otežava ulaganje u infrastrukturu, obrazovanje i zdravstvo.

Depopulacija također ima važan društveni utjecaj. Smanjenje broja stanovnika dovodi do urušavanja zajednica, posebno u ruralnim područjima. Zbog manjeg broja mladih ljudi, škole se zatvaraju, a tradicionalne vrijednosti i običaji mogu biti ugroženi. Ova situacija također može rezultirati smanjenjem društvene kohezije i osjećaja pripadnosti, što ima negativan utjecaj na kvalitetu života stanovnika.

Još jedan značajan aspekt depopulacije je nedostatak radne snage. Odlazak mladih i kvalificiranih ljudi iz zemlje rezultira manjkom stručne radne snage u različitim sektorima gospodarstva. To ograničava mogućnosti rasta i razvoja tvrtki, posebno onih koje su usmjerene na visokotehnološke industrije i inovacije. Nedostatak radne snage također otežava privlačenje investicija, jer tvrtke preferiraju zemlje s dovoljnom radnom snagom i stabilnim gospodarskim okruženjem.

Analizirajući dobivene podatke, pri razinama obrazovanja vid se i porast postotka stanovnika s visokom stručnom spremom u županiji, što može ukazivati na potencijalno povećanje produktivnosti i kvalitete radne snage. Međutim, s obzirom na smanjenje ukupnog broja stanovnika, treba biti oprezan u procjeni potrebe za radnom snagom i mogućim nedostatkom radne snage u određenim sektorima gospodarstva.

Isto tako, tablica migracije pokazuje pozitivan migracijski saldo u županiji, što ukazuje na to da su ljudi iz drugih dijelova Hrvatske i svijeta došli živjeti u županiju. Ovaj trend može imati pozitivan utjecaj na gospodarstvo kroz povećanje potražnje za stambenim i komercijalnim nekretninama, kao i povećanje potencijalnih potrošača i radne snage. Također, dolazak novih stanovnika iz različitih kultura i sa različitim znanjima i vještinama može doprinijeti raznolikosti u regiji i potaknuti inovacije i razvoj novih ideja. To može biti ključno za privlačenje stranih investicija i razvoj novih tržišta.

Kako bi se suočila s izazovom depopulacije, Hrvatska treba usvojiti strategije i politike koje potiču pronatalitetnu politiku, podržavaju obitelji i stvaraju povoljno okruženje za rad i zapošljavanje mladih. Važno je privući povratnike i strane radnike, kao i ulagati u obrazovanje, infrastrukturu i inovacije kako bi se potaknuo gospodarski rast. Stanovništvo Hrvatske stari, kao što je već utvrđeno, što donosi i prilike i izazove. Na primjer, mogao bi postojati potencijal za stvaranje potpuno novih dobara i usluga koje zadovoljavaju zahtjeve starijih osoba u područjima slobodnog vremena i zdravstvene zaštite. Stariji radnici također mogu posjedovati vrijedno znanje i stručnost koja može potaknuti gospodarstvo.

U konačnici, kako bi se osiguralo dugoročno održivo gospodarsko stanje u županiji, potrebno je razmotriti demografske trendove i izgraditi strategiju koja će uzeti u obzir smanjenje broja stanovnika i starenje populacije. Potrebno je poticati obiteljsku politiku koja će potaknuti obnovu stanovništva te osigurati kvalitetno obrazovanje i održivu radnu snagu.

6. ZAKLJUČAK

Hrvatska je mala ekonomija s populacijom od oko 4 milijuna ljudi i BDP-om koji čini manje od 0,2% svjetskog BDP-a. Unatoč tome, Hrvatska ima značajan potencijal za razvoj i poboljšanje svog gospodarskog statusa. Jedan od ključnih izazova za Hrvatsku je smanjenje ovisnosti o tradicionalnim industrijama poput turizma i poljoprivrede. Iako su ove industrije značajne za hrvatsko gospodarstvo, njihova ovisnost o sezonalnosti i klimatskim uvjetima može biti izazov za dugoročni gospodarski razvoj. Diversifikacija gospodarstva bi mogla pomoći u smanjenju ove ovisnosti, a Hrvatska bi se trebala usmjeriti na razvoj novih industrija i sektora kao što su informacijska tehnologija, zelena ekonomija i inovativne proizvodne industrije. Hrvatska također ima potencijal u razvoju turizma kao održivog gospodarskog sektora. Osim klasičnih turističkih proizvoda, Hrvatska bi se trebala usmjeriti na razvoj ekoturizma, ruralnog turizma i kulturnog turizma kako bi se stvorila nova vrijednost i pružila raznolikost ponude. Splitsko-dalmatinska županija je jedna od najrazvijenijih županija u Hrvatskoj s brojnim prirodnim i kulturnim atrakcijama, ali i brojnim izazovima u gospodarskom razvoju. Jedan od ključnih izazova je sezonalnost turizma. Turizam je glavni pokretač gospodarstva u Splitsko-dalmatinskoj županiji, ali se većina turističke potražnje odvija tijekom ljetnih mjeseci. To dovodi do povećanja nezaposlenosti tijekom ostalih dijelova godine i ovisnosti o jednoj industriji. Splitsko-dalmatinska županija bi se trebala usmjeriti na razvoj alternativnih turističkih proizvoda kao što su kongresni turizam, zdravstveni turizam i kulturni turizam. Drugi izazov je nedostatak infrastrukture. Splitsko-dalmatinska županija ima potencijal za razvoj luke i aerodroma, ali trenutni nedostatak infrastrukture može ograničavati gospodarski razvoj županije. Ulaganje u infrastrukturu, posebno u prometnu infrastrukturu, može povećati konkurentnost županije i privući nove investicije. Među glavnim prednostima manje populacije je ta što omogućuje veću društvenu koheziju i jači osjećaj zajednice. To može biti osobito važno u zemlji kao što je Hrvatska, s raznolikim stanovništvom koje se sastoji od različitih etničkih i jezičnih skupina.

7. LITERATURA

1. Čičak – Chand, R., Kumpres, J. (1998). Etničnost, nacija, identitet, Hrvatska i Europa, Zagreb: IMIN ; Naklada Jesenski i Turk ; Hrvatsko sociološko društvo
2. Lajić, I. (2002). Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti
3. Mesić, M. (2002). Međunarodne migracije, tokovi i teorije, Zagreb: Zavod za sociologiju,
4. Puljiz, V., Tica J., Vidović, D., (2014). Migracije i razvoj Hrvatske, podloga za Hrvatsku migracijsku strukturu, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora
5. Tatalović, S. (2006). Nacionalna i međunarodna sigurnost, Zagreb: Politička kultura
6. Wertheimer-Baletić, A. (1999). Stanovništvo i razvoj, Zagreb: Mate d.o.o. 7. Wertheimer-Baletić, A. (2014). Znanstveni skup, Demografija u Hrvatskoj, Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb
7. Magdalenić, I., Župančić, M., 1997: Socijalno-demografske skice šest područja Republike Hrvatske, Sociologija sela 1-4, 47-89.
8. Matas, M., 2005: O zagori i njezinim demografskim problemima, u: Zbornik radova 3. hrvatskog geografskog kongresa, Zadar, 24. – 27. rujna 2003., HGD, 309-323.
9. Mendras, H., 1986: Seljačka društva: elementi za jednu teoriju seljaštva, Globus, Zagreb. Mežnarić, S., 2008:
10. Migracije u Hrvatskoj: što očekivati, u: Useljenička politika u funkciji razvoja hrvatskoga gospodarstva, Zbornik radova međunarodne konferencije, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 53-64. Mišetić,
11. R., Lajić, I., 2005: Demografska budućnost jadranskih otoka, u: Zbornik radova 3. hrvatskog geografskog kongresa, Zadar, 24. – 27. rujna 2003., HGD, 298-308.
12. Friganović, M., 1990: Demogeografija: Stanovništvo svijeta, Školska knjiga, Zagreb (IV izdanje).
13. Friganović, M., Šterc, S., 1993: Demografski razvoj i populacijska politika Republike Hrvatske, Društvena istraživanja 2 (1), 151-166.
14. Gelo, J., 1987: Demografske promjene u Hrvatskoj od 1780. do 1981.godine, Globus, Zagreb.
15. Gelo, J., 1999: Ratni učinci na promjene demografskih struktura u Hrvatskoj, Društvena istraživanja 8 (5-6/43- 44), 735-749.
16. Gelo, J., Akrap, A., Čipin, I., 2005: Temeljne značajke demografskog razvoja Hrvatske: (bilanca 20. stoljeća), Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Zagreb.

SAŽETAK

Sve više zemalja se suočava s izazovom starenja stanovništva. Različiti globalni trendovi uzrokuju smanjenje nataliteta i samim time kontinuirano povećanje udjela starijeg stanovništva. Zahvaljujući napretku u tehnologiji i medicini, ljudi danas žive duže i kvalitetnije. To otvara nove mogućnosti i ističe važnost starije populacije, koja, uz određene prilagodbe, može pružiti doprinos povećanju radne snage te tako duže doprinositi zajednici.

Međutim, dok se ne donesu potrebne promjene i ne stvore uvjeti za aktivno uključivanje starijih osoba na tržište rada, starenje stanovništva predstavlja ozbiljan izazov odnosno problem. Ovaj negativni trend utječe kako na nerazvijene tako i na razvijene zemlje. Vlasti se moraju usmjeriti na različite sektore kako bi olakšale pritisak na svoje sustave socijalne skrbi, koji se neprestano povećavaju zbog visokih troškova povezanih sa velikim udjelom starije populacije.

Budući da se suočavamo s neistraženim teritorijem ovog demografskog izazova, nije jasno hoće li države moći u potpunosti riješiti ovaj problem, a svjesni smo dugoročnih posljedica koje ostavlja. Dosadašnje politike nisu dovele do znatnog poboljšanja, iako je starija populacija i cijela ta problematika postala prioritet. Potrebno je vrijeme za razvoj dugoročnih populacijskih strategija, koje bi se mogle pokazati učinkovitim rješenjima.

Napredak zahtijeva značajan napor kako bi se potaknulo rađanje mladih generacija i pozitivno utjecalo na ekonomski razvoj.

Ključne riječi: starenje stanovništva, populacijska politika, ekonomski razvoj

SUMMARY

An increasing number of countries are facing the challenge of an aging population. Various global trends are causing a decline in birth rates and, consequently, a continuous increase in the proportion of the elderly population. Thanks to advancements in technology and medicine, people today are living longer and with better quality of life. This opens up new possibilities and underscores the importance of the older population, which, with certain adaptations, can contribute to expanding the workforce and thus provide longer-term contributions to the community.

However, until necessary changes are made and conditions are created for the active inclusion of older individuals in the labor market, the aging population represents a significant challenge and issue. This

negative trend affects both developing and developed countries. Authorities need to focus on various sectors to alleviate the strain on their social welfare systems, which are constantly increasing in cost due to the high proportion of the elderly population.

As we are dealing with uncharted territory in this demographic challenge, it is unclear whether states will be able to fully resolve this problem, considering the long-term consequences it presents. Previous policies have not led to significant improvements, despite the older population and this entire issue becoming a priority. Time is required for the development of long-term population strategies, which could prove to be effective solutions.

Progress demands significant effort to encourage the birth of younger generations and positively impact economic development.

Keywords: aging population, population policy, economic development.